

Hoe op 6 april tussentijdse opkomstcijfers te interpreteren

Drs. Maurice de Hond (Peil.nl)

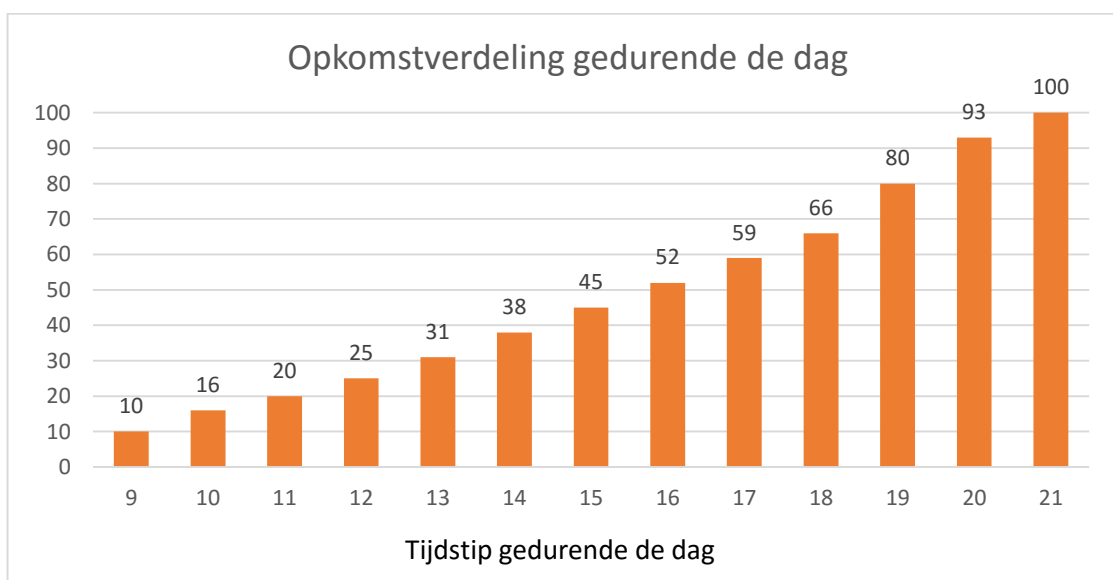
[Peil.nl](#) is een samenwerking sinds 2002 tussen Maurice de Hond en [No Ties](#), een bureau voor online opinieonderzoek & oplossingen voor data-analyse

Gezien de belangrijke 30% opkomstgrens zullen de tussentijdse opkomstcijfers tijdens het raadplegend referendum op 6 april, met veel grotere belangstelling gevolgd worden dan anders.

Uiteraard is de centrale vraag daarbij: “Welke aanwijzingen geven deze cijfers voor de uiteindelijke opkomst om 21 uur?”

Op basis van de patronen in de tussentijdse opkomst bij eerdere verkiezingen zijn er hulpmiddelen om de uiteindelijke opkomst te kunnen afleiden uit de opkomstcijfers gedurende de dag in gemeenten.

1. Het is allereerst belangrijk om, net zoals bij de interpretatie van tussentijden bij de 10 kilometer schaatsen, een referentie-uitslag te hebben. Daarvoor lenen de laatste Europese Parlementsverkiezingen van 2014 zich qua opkomst (37%) het beste (namelijk een percentage dat het dichtst bij 30% ligt van de landelijke verkiezingen).
2. Vanuit het landelijke beeld bij een aantal verkiezingen is aan te geven hoe de opkomst zich gemiddeld over de dag verdeelt. Deze tabel moet als volgt gelezen worden: De totale opkomst die dag wordt op 100% gesteld. Om 9 uur is 10% van die uiteindelijke opkomst opgekomen. Om 16 uur is dat 52%.

3. Omdat NOS-Ipsos hebben besloten om geen tussentijdse opkomstcijfers te communiceren van hun exit-onderzoek, zijn er alleen tussentijdse opkomstpercentages die door sommige gemeenten zelf gemeld zullen worden.

Daarbij is het belangrijk te weten dat de verschuivingen in opkomst doorgaans over het hele land gezien een min of meer vergelijkbare trend laten zien. Wel zijn er forse absolute verschillen te in opkomst. Dit waren de cijfers van de 4 grote gemeenten tijdens EP2014. Rotterdam kwam toen op 28,2% (-1,5% t.o.v. EP2009) uit, Den Haag op 33,5% (-0,3%), Amsterdam op 35,7% (-1,5%), Utrecht op 41,1% (+0,7%). Gemiddeld was het in deze 4 steden dus 34,5% (-0,8%), terwijl in heel Nederland de opkomst 37,3% (+0,6%) was. Wel wordt verwacht dat het gedifferentieerde opkomstpatroon bij deze verkiezing groter zal zijn (omdat het geen verkiezing zijn waar je per partij stemt maar een raadgevend referendum)

4. Ook valt te verwachten dat een deel van de mogelijke “ja-stemmers” pas zal komen als ze denken dat de opkomst meer dan 30% zal gaan worden. Om die reden ligt het voor de hand dat zowel de totale opkomst als het opkomstpatroon van uur tot uur, op 6 april zal afwijken.

Langs die redenatie zal in gemeenten met relatief veel PVV- en SP- kiezers de opkomst 's morgens en 's middags verhoudingsgewijs hoger zijn, terwijl de opkomst in gemeenten met relatief veel D66-, PvdA -en GroenLinks-kiezers verhoudingsgewijs trager op gang komen of zelfs zal achterblijven.

Er mag immers verwacht worden dat als ergens in de middag duidelijk wordt dat de opkomst onder de 30% zal uitkomen, de opkomst in de avond verhoudingsgewijs lager zal zijn worden. En hoger als duidelijk zal worden dat de opkomst boven de 30% zal uitkomen.

Aan de hand van het bovenstaande lijken twee hulpmiddelen het best gebruikt te kunnen worden om gedurende de dag te kunnen inschatten of de 30% landelijk gehaald zal worden.

- A. Verschil in opkomst op een bepaald tijdstip gedurende de dag t.o.v. EP2014. (Alleen te gebruiken als van die gemeenten de opkomst bekend is tijdens EP2014 op hetzelfde tijdstip van de dag).
- B. Als alleen het opkomstcijfer bekend is van die gemeente bij EP2014 aan het eind van de verkiezingsdag. Via een multiplier kan dan een schatting van de opkomst worden gemaakt.

Belangrijk is dat de uitkomsten alleen als een indicatie beschouwd kunnen worden. Het zijn cijfers die slechts voortkomen uit één of enkele gemeenten en niet uit een tussentelling voor het hele land. Zeker als op die manier de verwachting dicht in de buurt van de 30% ligt kunnen er geen harde conclusies uit getrokken worden of de opkomst inderdaad boven of onder de 30% zal eindigen.

De hulpmiddelen

A. Verschil t.o.v. EP2014

Als het mogelijk is een procentueel verschil te berekenen met de **tussentijdse** opkomst van het EP2014, dan is de tweede kolom een hulpmiddel om te zien of de opkomst landelijk uiteindelijk al dan niet over de 30% zal gaan.

Als bij voorbeeld de opkomst om 12 uur meer dan 1,8% lager is dan om 12 uur bij EP2014, dan is dat een aanwijzing dat de landelijke opkomst op 6 april onder de 30% zal eindigen. Dat moet dan voor meerdere gemeenten berekend worden, want bij 1 gemeente is het risico dat die gemeente atypisch is voor die dag.

B. Multiplier

Als in die gemeente niet tussentijds met EP2014 vergeleken kan worden, dan kan de volgende methode een schatting geven (maar is wel onnauwkeuriger dan B). Vermenigvuldig het tussentijdse opkomstpercentage op 6 april op een bepaald tijdstip op de dag met de multiplier uit de derde kolom.

Een voorbeeld: Als een gemeente om 13.00 uur een tussentijds opkomstpercentage bekend maakt, dan is een goede schatting voor de totale opkomst in die gemeente door dit percentage met 3,23 te vermenigvuldigen.

Die uitkomst moet dan vervolgens afgezet worden tegen de totale opkomst in die gemeente bij het EP2014. U treft [hier die tabellen van die verkiezing per gemeente aan](#). U dient daarbij 2014 in te vullen als jaartal, de provincie en de gemeente en dat ook voor 2009 te doen. Als de geschatte opkomst in die gemeente meer dan 7% lager is dan die opkomst uit 2014 in de gemeente is dat een aanwijzing dat de opkomst landelijk lager dan 30% zal uitvallen.

Ook hierbij het belangrijk om dit met zoveel mogelijke gemeentes te doen, omdat er dan sprake is van een nauwkeuriger beeld.

Tijdstip	Verschil met EP2014	Multiplier
9 uur	-0,7%	10
10 uur	-1,1%	6,25
11 uur	-1,4%	5
12 uur	-1,8%	4
13 uur	-2,1%	3,23
14 uur	-2,6%	2,63
15 uur	-3,1%	2,22
16 uur	-3,5%	1,92
17 uur	-4,0%	1,69
18 uur	-4,8%	1,52
19 uur	-5,5%	1,25
20 uur	-6,3%	1,08
21 uur	-6,8%	1